

≡ *Els cafès, una institució europea*

MARTÍ MONTERDE, Antoni.
Poética del café. Un espacio de la modernidad literaria europea. Barcelona: Anagrama, 2007.

L'obra d'Antoni Martí Monterde tracta, en sentit estricte, d'un tema històric, que té però un interès actual innegable, com ho demostra el fet que George Steiner, en una obra recent, diu que Europa està feta de cafès. És història, atès que aquests establiments van jugar, durant els inicis de la democràcia burgesa, un paper important, aplegant els sectors políticament, literàriament i ideològicament més actius de la societat, i donant-los un àmbit de discussió lliure, sense el control dels poders governamentals. És història, perquè ens parla d'un aspecte particular de l'eclosió i la decadència de la Il·lustració. Però és una qüestió actual, ja que en els cafès s'hi parlava i s'hi llegia, activitats que constitueixen les bases indispensables sobre les quals s'edifica la democràcia, tant l'antiga com la moderna. La violència és muda; la política, en canvi, sempre demana diàleg, idees i opinions. És història, perquè els cafès, els salons i la premsa van crear l'espai públic on es feia comunicació literària i política, un espai públic que actualment ha quedat diluït pels mitjans audiovisuals i per la xarxa. És actual, perquè en algunes ciutats europees, com ara París o Viena, encara perviuen alguns cafès decadents, els quals, quan els

veiem, ens fan pensar que tant de bo existissin encara en tota la seva plenitud! És una obra, doncs, que ens parla d'ahir i d'avui, que és l'única manera efectiva de plantejar el futur.

El text d'Antoni Martí té el to, i fins i tot l'estructura, d'un assaig sobre temes literaris, per bé que proporciona un gavadal d'informació sociològica molt útil. Ens transmet dades i comentaris principalment, encara que no exclusiva, sobre els cafès britànics i francesos, aspecte interessant, perquè els sociòlegs, o els qui es dediquen a la ciència política, normalment fan referència exclusivament a les cases de cafè londinenques i als salons francesos. En aquesta obra, en canvi, resta molt clara la funció essencial dels cafès francesos, tant en l'aspecte polític com en el literari. I aquesta doble dimensió resulta ben natural si es té en compte que, per una banda, la florida del fenomen descrit es realitzà en una època de gran ebullició política, a causa del procés revolucionari que es vivia, i que per altra banda, la literatura, en la França dels segles XVIII i XIX, va assolir uns nivells de qualitat excepcionals i un interès públic remarcable. Penso que, de la informació que hi ha en tota l'obra, se'n desprèn que en les cases de cafè londinenques i en els cafès francesos es parlava de tot, de manera especial en el cas de les primeres, però que els dos grans temes van ser els polítics i els literaris. Probablement, les qüestions polítiques i, en general, les d'opinió foren més freqüents en els establiments britànics. Això va fer que participessin

d'una manera remarcable en la consolidació del sistema democràtic de caire anglosaxó. Pel que fa als cafès francesos, es pot dir que els temes polítics van ser els més freqüents abans i durant la Revolució, mentre que després l'activitat literària guanyà una importància decisiva, fins a convertir-los en llegenda.

París i Londres eren ciutats que tenien unes dinàmiques diferents; per aquest motiu la desaparició dels cafès en aquesta darrera ciutat no tingué cap mena d'influència en els parisencs, els quals continuaren més o menys florents, si més no, fins al darrer terç del segle XIX i no foren en gran part substituïts per les brasseries fins després de la Segona Guerra Mundial. Un dels aspectes que resten més clars en l'obra és la relació estreta entre el cafè i la ciutat, especialment a París, on es podria dir que el cafè era la ciutat i la ciutat el cafè. La ciutat de la llum era un àmbit humà on mai no era diumenge a la tarda perquè l'activitat cultural era contínua. Però l'evolució de les societats industrials i la seva cultura farà que els "llocs" perdin importància. El cafè es veurà envaït per les noves classes mitjanes, i els habituals se sentiran desplaçats, ja que les seves taules seran ocupades per

passavolants. Ahora, la literatura entrarà en una etapa de llarga decadència, que ha arribat fins a nosaltres i que li ha fet perdre la funció central que realitzava en la creació de ficció i també en els altres gèneres. Així, doncs, l'autor fa un paral·lelisme entre els esllanguiments respectius dels cafès i de la literatura. A més, resta ben clar en tot el seu estudi que les susdites decadències només es poden explicar a partir del fet de ser conscients que el fenomen de fons del que està succeint és el final, relatiu si voleu, però final, de la Modernitat.

La *Poética del café* tracta sobretot de literatura i està escrita amb una mentalitat d'estudiós de la literatura. Això fa que sovint no restin del tot clars alguns aspectes de l'evolució d'aquestes institucions. La informació hi és, però no està estructurada d'una manera, diguem-ne, científica. Això no és cap crítica, sinó que pretén ser una exposició neutral. En definitiva, conclouré afirmant que es tracta d'un molt bon llibre, la lectura del qual és del tot aconsellable per a tots els qui s'interessin per la història social i cultural d'Europa, que és la nostra pàtria gran.

Jordi Berrio

197

≡ *L'economia a la televisió-espectacle*

BALLARÍN, Lourdes. *La informació econòmica a la televisió, un espectacle que costa de veure*. Lleida: Universitat de Lleida, 2006.

La televisió és espectacle? Informació? Formació? En pocs àmbits es planteja més obertament aquest dilema que quan parlem d'economia. Hi ha una visió tradicionalment europea del mitjà televisiu (atribuïble al fet que, a